

Stockholm 2026-02-09

Yttrande över promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga (Dnr U2025/02404)

Sammanfattning

Sveriges Skolledare tillstyrker följande förslag:

- Förslag 7.2 Utbildningen för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt ska med nödvändiga avvikelser motsvara den utbildning som ges inom skolväsendet.
- Förslag 7.3 Bestämmelser om utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt ska föras in i en ny förordning.
- Förslag 7.3.1 Kriminalvården ska erbjuda barn intagna i kriminalvårdsanstalt en inledande kartläggning av deras kunskaper inför utbildningen. Eleven ska erbjudas studie- och yrkesvägledning.
- Förslag 7.3.2 Eleverna ska tillförsäkras en miljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero, ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses, utan kostnad ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål, samt tillgång till ett skolbibliotek.
- Förslag 7.3.3 Det pedagogiska arbetet ska ledas och samordnas av en rektor.
- Förslag 7.3.6 För skolpliktiga elever ska undervisning omfatta samma ämnen som de har rätt till i grundskolan eller i förekommande fall ämnen och ämnesområden i anpassade grundskolan eller ämnen i specialskolan. För en enskild elev får rektorn besluta om avvikelse i fråga om de ämnen som annars gäller för utbildningen som motsvarar grundskolan och i förekommande fall specialskolan. Ett sådant beslut får endast fattas om undervisningen eller stödåtgärder inte i

rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar och om eleven och elevens vårdnadshavare medger det. I sådant fall ska studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Beslutet om avvikelser ska dokumenteras.

- Förslag 7.3.7 Kriminalvården ska erbjuda ungdomar som inte längre är skolpliktiga en utbildning som till innehåll och omfattning motsvarar ett högskoleförberedande program eller ett yrkesprogram som han eller hon uppfyller behörighetskraven för. För ungdomar som endast uppfyller behörighetskraven för ett yrkesprogram ska sådan utbildning som till innehåll och omfattning motsvarar ett yrkesprogram erbjudas.
- Förslag 7.3.8 I förekommande fall ska utbildning som motsvarar den utbildning som ges på ett nationellt eller individuellt program i anpassade gymnasieskolan erbjudas.
- Förslag 7.3.9 En elev som har påbörjat utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan ska ges möjlighet att fullfölja utbildningen enligt den individuella studieplanen under den tid han eller hon är intagen i kriminalvårdsanstalt.
- Förslag 7.3.11 För en elev i utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt ska undervisningstiden motsvara den genomsnittliga tiden om 23 timmar i veckan (garanterad undervisningstid).
- Förslag 7.3.12 En elev i utbildning motsvarande grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan som är i behov av stöd ska erbjudas stöd. Sådant stöd ska ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Eleverna ska erbjudas sådana medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser som ingår i elevhälsan i motsvarande skolformer inom skolväsendet enligt 2 kap. 25–28 §§ skollagen. För sådana insatser ska det finnas personer med samma kompetens som krävs inom skolväsendet.
Varje elev ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet.
- Förslag 7.3.13 Kriminalvården ska sätta och utfärda betyg i enlighet med de bestämmelser som gäller för motsvarande skolform inom skolväsendet. Utvecklingssamtal ska erbjudas eleverna minst en gång varje termin.

- Förslag 7.3.4 Fjärrundervisning ska i begränsad utsträckning få användas i utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan eller specialskolan.
- Förslag 7.3.5 Fjärr- och distansundervisning ska i begränsad utsträckning få användas i utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan.
- Förslag 7.4 Barn och unga som inte är folkbokförda i Sverige men som enligt 29 kap. 2 och 3 §§ skollagen har rätt till utbildning inom skolväsendet, ska även ska ha rätt att delta i utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt.
- Förslag 7.5 Det ska tydliggöras i skollagen att Kriminalvården får anordna utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning för intagna i häkte. En ny särskild utbildningsform, utbildning för intagna i häkte ska införas i 24 kap. skollagen.
- Förslag 7.9 Rektorer och lärare inom Kriminalvårdens utbildning för intagna bör omfattas av det nationella professionsprogrammet.

Sveriges Skolledare har inget att invända mot följande förslag:

- Förslag 7.3.3 Kriminalvården ska för undervisningen använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva i enlighet med vad som gäller enligt 2 kap. 13–19 §§ skollagen och förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare för den skolform inom skolväsendet som utbildningen motsvarar.
Utöver skollagens bestämmelser ska det införas ett nytt undantag från bestämmelserna om vilka lärare Kriminalvården får använda i undervisningen.
- Förslag 7.3.6 Ämnet modersmål behöver inte erbjudas eleverna med undantag för nationella minoritetsspråk som ska erbjudas elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna.
- Förslag 7.3.10 Utbildningen för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt ska bedrivas under läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin. Läsåret ska börja i juli och sluta i juni.
- Förslag 7.3.11 Den garanterade undervisningstiden får minskas tillfälligt om eleven på grund av avskildhet enligt fängelselagen eller av någon annan orsak inte kan delta i den verksamhet som anordnas

för att ge den avsedda utbildningen. Eleven ska då i möjligaste mån kompenseras för tid som han eller hon inte kunnat delta.

- Förslag 7.6 För utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt och utbildning för intagna i häkte ska samma bestämmelser om entreprenad gälla som för den skolform som utbildningen ska motsvara. Ansvar för medicinska insatser enligt 2 kap. 25–28 §§ skollagen inom utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt ska få överlåtas till en kommun eller region, om parterna är överens.
- Förslag 8 Lagändringarna ska träda i kraft den 1 mars 2027.

Övergripande synpunkter

Att barn och ungdomar behöver komma i fråga för Kriminalvårdens insatser är i sig beklagligt. Sveriges Skolledares uppfattning är att betydligt mer kan göras i form av förebyggande arbete, inte minst satsningar på skola och utbildning för att undvika att så blir fallet. För de barn och ungdomar som ändå kommer att sitta i häkte eller bli intagna på kriminalvårdsanstalt är det oerhört viktigt att det finns tillgång till utbildning så att fokus ligger på återanpassning till ett icke-kriminellt liv.

Förbundet ställer sig sammantaget positivt till förslagen i promemorian och noterar med tillfredsställelse att ambitionsnivån är hög såväl gällande kraven på de som kommer att arbeta inom verksamheterna som bredden på den verksamhet som ska erbjudas. Sveriges Skolledare bejakar målsättningen att utbildningen så långt möjligt ska motsvara den utbildning som ges inom övriga skolväsendet. Det är en mycket bra utgångspunkt.

Sveriges Skolledare noterar att förslagen gäller barn och ungdomar upp till 18 års ålder. Förbundet vill framhålla vikten av att Kriminalvården anstränger sig för att tillse att dessa ungdomar ges möjligheter att slutföra sina studier även efter 18-årsdagen. Hinder och avbrott ska förebyggas och undvikas.

Förslag 7.3.3 Det pedagogiska arbetet ska ledas och samordnas av en rektor.

Förbundet vill särskilt framhålla vikten av att verksamheten ska ledas och samordnas av en rektor och att dessa kommer att erbjudas fortbildning inom ramen för professionsprogrammet på samma villkor som rektorer med andra huvudmän. När det gäller det föreslagna undantaget från legitimationsförordningen vid anställning av lärare ser Sveriges Skolledare att ett sådant kan vara nödvändigt men menar samtidigt att det är viktigt att det alltid är elevernas behov av högkvalitativ undervisning som är det högst prioriterade målet.

Förslag 7.3.4 och 7.3.5 om användning av fjärr- och distansundervisning.

Förbundet ställer sig positiva till att utredningen utgår ifrån närundervisning som huvudprincip.

De studier som gjorts visar att fjärrundervisning kan vara ett alternativ till närundervisning när fjärrundervisning fungerar väl och lärarna fått rätt förutsättningar för att bedriva undervisningen. Det är dock viktigt att poängtera att lärarens ansvar för undervisningen inbegriper många fler dimensioner och aspekter än att föreläsa för eleverna via en skärm. Läraren behöver också samarbeta med övriga lärare kring eleven och mellan ämnen, samverka med elevhälsa och andra stödfunktioner samt ha dialog med vårdnadshavarna. På så sätt är fjärrundervisning troligtvis på många sätt svårare att genomföra och säkerställa kvaliteten i än närundervisning.

Redan 2021 konstaterade Skolinspektionen att elevers möjlighet att nå sina mål försvårades, och att deras hälsa påverkades negativt, till följd av fjärr- och distansundervisningen under pandemin. För de flesta elever med svårigheter och särskilda behov är de negativa effekterna ännu tydligare. Det är en grupp elever som vi vet kommer att vara överrepresenterad i Kriminalvårdens skolverksamhet.

Därför blir det ytterst viktigt att utföraren av fjärrundervisningen uppfyller alla de krav som ställs för godkännande som huvudman, att fjärrläraren befinner sig i en organisation som omfattas av ett systematiskt kvalitetsarbete samt att rektorn får förutsättningar att vara pedagogisk ledare för alla sina anställda. Mot bakgrund av det saknar förbundet en djupare diskussion om fjärrlärarnas organisatoriska förutsättningar i denna utredning. I regleringen måste det vara tydligt om det är rektorn på Kriminalvården som har eleverna som ansvarar för fjärrläraren, eller om det är rektorn från den sändande enheten som är ansvarig.

Förslag 7.3.7 om utbildning inom gymnasieskolan.

Utredaren skriver att det för elever som deltar i utbildning som motsvarar ett fullständigt yrkesprogram i gymnasieskolan ska förekomma arbetsplatsförlagt lärande i minst 15 veckor. Om arbetsplatsförlagt lärande inte kan erbjudas på grund av omständigheter som Kriminalvården inte kan råda över eller om utbildningen av säkerhetsskäl inte kan förläggas till en arbetsplats får arbetsplatsförlagt lärande bytas ut mot motsvarande utbildning förlagd i Kriminalvårdens skolverksamhet. Sveriges Skolledare menar att det är en väl avvägd bedömning.

Förslag 7.3.10 om läsår och skolarbetets förläggning

Utredaren föreslår ett mer flexibelt läsår som sträcker sig mellan juli och juni där dagarna för läsårets början och slut bestäms av Kriminalvården. Sveriges Skolledare ser fördelarna med förslaget men vill uppmärksamma lagstiftaren på vikten av att möjliggöra uttag av sammanhängande semester även

för cheferna under huvudsemesterperioden. För att säkerställa att det alltid finns en chef med arbetsmiljöansvar i tjänst bör det vara tydligt att det går att utse en ställföreträdare för rektor.

Med vänlig hälsning

Sveriges Skolledare

Ann-Charlotte Gavelin Rydman
Förbundsordförande

Lena Linnerborg
Utbildningspolitisk chef